

9087

— LO —

Pronunciament

COMEDIA CATALANA

EN UN ACTE Y EN VERS

original de

JAUME PIQUET

Estrenada ab extraordinari aplauso en lo teatre Odeón
en Octubre de 1868

PREU: 50 CÉNTIMS

the mission of

THE HOLY SPIRIT

MENTESE DE LIBRE

— LO —

Pronunciament

COMEDIA CATALANA

EN UN ACTE Y EN VERS

original de

JAUME PIQUET

Estrenada ab extraordinari aplauso en lo teatre Odeón
en Octubre de 1868

SAN FELIU DE LLOBREGAT

Imprenta «Sanfeliuense», Carretera Real, 202
1907

REPARTIMENT

Personatges

Actors

CARMETA D.ª *Carlota de Mena.*

SENYÓ LLEÓ D. *Andreu Cazurro.*

SENYÓ LLOP » *Joseph Tort.*

BENET » *Hermenegildo Goula.*

RUFINO. » *Joseph Jané.*

La escena á Barcelona, any 1868

ACTE ÚNICH

Sala decentament amoblada, porta al foro y laterals, balcò á la dreta últim terme, á la esquerra taula ab tapete, periódichs, albums; sillería regular.

ESCENA PRIMERA

SENYOR LLEÓ, SENYOR LLOP

LLOP. Oh, si senyor, estém perduts!
no hi ha remey.. no ni há!...
Quin despótich, mare meva!...
verge de la Soledat!...
Ab tants anys com ja tinch jo,
no ho había vist pas may!
Dotse ó vint sense camisa...
Qué vol dí?

LLEO. Descamisats!
deixats de la má de Déu,
sense freno ni re... Ca!...
Pujan tots fermes desseguida
dalt de casa la Ciutat,
comensan agafá cosas,
y patapam... daltabaix!
per llá... baixaba un retrato...
Y de qui?

LLOP. Be ho pot pensá!...
de l' Isabel de Borbón,
com li diuhan 'l malvats!
Potsé 'n van tirá tres-cents!

LLEO. No crech pas que ni hagués tants.
LLOP. Si, bé, mes ni hagués hagut
mes ni haurían tirat!

- LLEO. Bé, pero qu' estaban locos!
y qu' en van fe, en sen abaix?
- LLOP. Que 'n van fe? ara ve 'l bó,
'ls van comensá á estellá!...
- LLEO. Qué diu ara?
- LLOP. Lo que sent!
- LLEO. O be...
- LLOP. Deixim esplicá.
- LLEO. No ho vuy creure, no ho vuy creure.
- LLOP. Vosté si hagués trobat!
- LLEO. Pro perque no 'ls als prenian?
- LLOP. Si, vosté ho hagués probat!
jo vaig volgué interessarme
dient: «Deixeulos estar,
y m' van doná un cop d' estella
que 'm van adormí aquet bras!
Senyó Lleó, estém perduts!
Si 'l gobern no hi posa má,
pobre Espanya!... pobre Espanya!...
Dcnchs còm anava contant,
lcs apilan tots al frente
la Casa Consistorial.
Un que 's treu un ó dos mistos...
un altre porta ensenalls...
y ab un tancá y obri d' ulls
su... su... sup; tot arbolat!
- LLEO. Jesús, María y Joseph!
senyó Llop, quedo parat!
- LLOP. Un sortía pe 'l balcó,
patapam, un silló abaix!
Un altra tiraba llibras...
Un altre tiraba draps...
tintés y etsetra... etsetra...
que fora may acabá;
y hasta jo 'n vaig veure un
que per un lloch va tirá,
una gabia que li había
un verdum entremesclat!
Creguim, senyó Lleó, creguim;
'ls caps están carregáts!
- LLEO. Donchs ja veurá, prenem polvo
que 'ls farem descarregá (Ho fan.)
- LLOP. Dónchs tornant á la mateixa;

cuau vá se ja tot cremát,
va sortí la comitiva
tot corren cap 'ls portals:
y en sen allí van fe... Achem! (Estornuda.)
Donchs van fe... Achem! (Id.)

LLEO.
LLOP. Oh! no, ca!

Van agafá las casillas
que hi había 'ls guardas, sab?
tot seguit las posan tortas,
comensen patim, patam,
ja veig vení aquell de 'ls mistos...
al mateix dels ensenalls...
y com aquell que hagués
d' anar á fer un esmorsá,
al cap de poch, *volaverum*;
ja ho tenían tot cremat.

LLEO.
LLOP. Y que no cridaban viva?
Que diu ara sant cristiá!
A crits me van deixá sort!
Jesús quin baladrejá!
L' un cridaba viva l' avi!
L' avi? qui vol dí?

Carat!

ves que vol dí?... Espartero!
Verge santa del Aglál! (Espantat.)
L' altra cridava... etchém! (Estornuda.)
Vàlgali Deu!... endavant,
cuiti perque estich... etchém!
Deu li valgui! aném 'l cas!
Hauria sentit que 'ls crits,
sortían de totas parts!
molts ne cridavan que viva...
•El sufragio universal,
las cortes constituyentes,
la milicia nacional!

Abajo los jesuitas...»
Aixó no ho lograrán pas.

LLEO.
LLOP. Lo que 's cert que 'lls ho cridavan,
tot lo demés ja 's veurá.
Y fins vaig sentirne un
que cridava net y clá:
que viva un germanet meu
que dos anys que 's enterrat.

- LLEO. No hi ha mes, están burrangus!
LLOP. Ay senyor, com ha cambiat!
Pro vosté be ne 's dels nostres?
per Deu, no 's pronuncihi pas!
LLEO. Jó pronunciarme!!! jo!
Verge santa del Pilá!!
Encara que m' arrastressin...
y em fiquessin foch al nas,
y em fessin passá 'ls tormentos
que passá S. Sebastiá,
no sortiré de la meva,
ni variaré jamay.
Soch acérrim al partit!
si, senyor Llop, tan formal,
que ni vuy tractas ab homes
que coneixen lliberals!
Tinch promesa la Carmeta
ab 'n Rufino, ja ho sap:
y si per cas esperimento
que te aixís de lliberal,
tot seguit lo clavo á fora...
LLOP. Y perqué-l' ha de clavá?
LLEO. Vuy di que 'l treuré al carré,
sense gracia ni pietat!
LLOP. Si acás despatxés á n' ell
y vol lo meu fill, ja sap.
Es de virtut un modelo,
un sant Lluis en santitat,
deixém á part la pobresa
que per lo demés. .
- LLEO. Be, ja...
(Ap.) (Aquet pérdis no te un cuarto
y aqui m' gosa proposá...)
LLOP. (Ap.) (Si pogués pescá sa filla!
bon nap hauria arrencat!)
LLEO. Y 'l negoci li va bé?
LLOP. No senyor, que te d' aná!
Veu que aixó de corredó
ara está tan escanyat!
Per cada corredoria
potsé som doscents y tants!
Ca! si ha mes còrredors
que grans d' arena en la mar!

Aqui porto un pagaré
que ha vensut.

LLEO. Ah! si? Ah!
Donchs ánem al escriptori
que li pagaré al instant.
Qu' està ocupat avuy?

LLOP. No molt.
LLEO. Donchs bé molt bé!... ja veurá...
Vingui que li ensenyaré.
LLOP. Si senyó, vinch al instant.

(Entran 'ls dos al despatg.

ESCENA II

CARMETA, llegint un llibre.

Nuestro desgraciado pais, vive sometido, desde hace muchos años, á la más horrible de las dictaduras, nuestra ley fundamental ha sido violada, los derechos del ciudadano desconocidos; la representación nacional falseada; rotos los lazos que debían ligar el pueblo con el trono, para formar una verdadera monarquía constitucional. No hay necesidad de esforzar la enumeración de estas verdades, están escritas en la conciencia de todos.»

No se perque 'l llegí aixó
sento palpítá 'l meu cor!
No puch compendre 'l valor
d' aquet llibre... Oh no, no,
Llibertat! sacrosant crit
que un poble unit aclama!...
Llibertat! ella es la flama
qu' ilumina l' afilit!

(Llegeix.) «Los derechos del ciudadano desconocidos; la representación nacional falseada...»

Perque han de quitar un dret
que al poble per dret pertany?
Perque aquet gran afany
d' esclavisarnos!... per sert,
que jo comprender no sé

una acció tan inhumana!
Los drets que 'l poble demana
perque negalshi, perque?
Perque may, res al contrari
han de ferne nostres Reys?
Qui va dictá aquestas lleys
sino 'l mártir del Calvari?
Y fentlas ab sant amor
qui morí per nostras vidas,
poden ser may infringidas
per la ma del opressor?
Perque contra 'l poble taít?
No 's queixa ab dret per ventura?
Per cert que aquesta lectura
me fá á mi pensá bastant!

ESCENA III

CARMETA y BENET

- BEN. Bon dia y bon' hora, Carme.
CAR. Hola *Banitu*, que tal?
BEN. Vaig seguint mateix qu' un xinxol.
CAR. Que vols di?
BEN. Sens novetat.
CAR. Que 's aquí 'l pare?
CAR. No ho se!
si vols ves ho á mirá.
Entra á dins del escriptori,
que pot ser li trobarás.
BEN. Li han portat una carta
ara mateix d' allá dalt,
y 'l sobre diu: «*molt urgente*»
jo ho he fet *intrapatá*
y m' hán dit que 'l nom *urgente*
vol di vesli á dú abiat.
Li vols entregá Carmeta?
CAR. Jo? perque? ja hi pots entrá?
BEN. Es que estém un poch renyits
perque m' ha fet enrabiá.
Figurat si la rahó
está de la meva part.
Fa poch li he dit jo ab bons modus,

pare m' habeu de dà un ral
per comprá una *pataquilla*
que 'l tabaco he acabat;
y 'm planta cara de ferro,
y 'm contesta molt formal;
no fuma tant ab tres mesos
la xamaneya del gas,
com tu ab una semana,
ab aixó si vols fumá,
vesten á arreplegá puntas
que per la Rambla ni ha!
Ja ho veus aquesta resposta
m' ha ferit la dignitat.
Tinch de passá més estret,
que cap empleat cessant!
Tu no fas de cap ofici...
y com no guanyas...

CAR.

Si... pam!

Jó no faig de cap albitre?
que si; faig d' estudiant.
Si tu siguessis un altre,
aixó aviat fora acabat.

CAR.

Que vols di?

BEN.

Que si 'm volias...

vaja digas: me voldràs?

CAR.

Veus que ja estich compromesa.

BEN.

Si, ves; ab un lliberal!

ab aquell Esparterista,
que ja 't dich, que 's *incapás*
de moure revolució
ell tot sol per aquet veinat!

Dom una *tierna mirada!*... (Ab carinyo.)

Cuita me la vols doná?

Tant que jo t' estimaria!

tot t' ho faría plegat!

CAR.

La guardo per en Rufino.

BEN.

Per en Rufino!... mal llamp!

tot va carregat de Prims

y de gruixuts... ves que tal!

vol que cridi, viva l' avi!

Doncas jo no hu vuy cridá.

Y si m' estira l' aurella,

li diré-republicá,

y jueu, y Esparterista,
ell que m' arribi á tocá!

ESCENA IV

Dits y RUFINO cantant.

- RUF. De laureles ceñida la frente
«venid héroes de la libertat,
»que la patria»... Bon dia Carmeta!
«que la patria»...
- BEN. Ay, ay, ay, ay!
- RUF. Ola, *Benitu!*
- BEN. No 'm toquis!
- RUF. Que no t' has pronunciat?
- BEN. Qui, jo, semblant disbarat?
- RUF. Donchs rebrás.
- BEN. Noy no 'm provoquis.
- RUF. Apa, á di viva Espartero! (Li estira l' orella.)
- CAR. Deixal está.
- BEN. Ay, ay, ay!
- RUF. Ho tens de di!
- BEN. May, may, may!
- primé la mort!
- RUF. Pastelero!
- Doncas digas, viva 'l Prim!
- BEN. Sí, pitxor, encara menos!
- aunque caigan *rayos y truenos!*
- RUF. Es á dí que no 'n eixím?
- BEN. Rufino, deixám está,
ho diré 'l pare.
- RUF. Ah! sí?
si acás li arribas á di
á cops te tinch de matá.
Li dirás?
- BEN. No li diré,
pro no 'm toquis.
- RUF. Aviat...
que viva la llibertat!
¿Tampoch ho vols di?
- BEN. No sé!
- RUF. Apa á dirho gandulot. (Li estira l' orella.)
- BEN. Ay, ay, ay! veurás mussol!

no sabs que 'l pare no ho vol?
ahont va aquet lliberalot!

(Se 'n va.)

ESCENA V

CARMETA y RUFINO

CAR. Y doncas com va seguint?

RUF. Oh! tot va divinament!

Carmeta, j' arribat l' hora
que 'l poble tingui 'l seu dret!
Llibertat! Llibertat cridan
'ls espanyols pe 'ls carrers,
y l' eco furiós ressona,
llibertat!! que ja era temps!

(Ab gran entusiasme.)

CAR. Calla que si 't sent l' pare!

RUF. Que m' importa á mi si 'm sent!
soch espanyol, y m' entusiasmo
Carmeta, perqué cla veig
lo corromput despotisme
sepultat per molt, molt temps.
Dona gust lo transitarne
avuy día pe 'ls carrés!
veurás que en tots los semblants
hi va imprés l' agraiment!
Lo poble n' es soberá...
lo poble dicta sas lleys!...
y un sufragi universal...
Rufino, calla per Déu!

CAR. porque sino 't vaig á perdre.
Que dius ara?

Lo que sents!

Que no saps com pensa 'l pare?
cuant casats ja ne siguem,
llavors será un altre cosa.
Dona espansió al cor teu...
Que també sent lo meu cor
com ló teu precisament!
També jo m' entusiasmo
pe 'l be del poble, també.
mes ara, ningú com tú
sap lo que mes ens convé.

Devant del pare, una cosa...
entre tots dos...

RUF.

Be!... molt be!
Ya que no podem may ferne
que surti del tema seu,
devant farém la comedia,
de derrera... mira... (Se treu la cartera,)

CAR.

RUF. Que me fet retratá ab l' arma.
CAR. Que las presa?

RUF.

CAR. Deu meu! (Contenta.)
RUF. Que 't sembla aquesta figura?
eh que estich mol marcial, eh?

RUF.

Ab lo fusell així al hombro,
després aquet bigotet,
semblo un nacional...

CAR.

Molt jove!
Ay filla, que maco que ets.
Aquest ull sembla que 's mou!

(Mirant lo retrato.)

No 't sembla que fá l' ullet?
Tersien!... Ay si jo fós home...
perque no 'm han va fé Deu!
Ara ja fora á la Plassa
de San Jaume, ab un bolet,
ab lo fusell com tú 'l dús,
y á cada crit, quín dispers!
Tot cantant l' himno de Riego,
y fuera taidores! eh?

RUF.

Ay que surtirá ton pare!..
Y que m' importa á mí? qué?
viva el pueblo soberanr!

RUF.

Calla!

CAR.

No; no callaré.

Yo també soch espanyola...
jo també vull lo meu dret,
y aixó encara que las donas
per maná no valguem res,
podem tení dins del cor
molt patriotichs sentiments!
Daria tretse faldillas!
com tretse!... las que 'l men hi ha,

sols per poderne vestí
un cuant temps de Nacional.
Quina gresca!... quina gresca!!
tot ho faría rodá...
Oh! tot de *rlbi reouelta!*...
conquista d' aquí, d' allá!
ab un bigoti y perilla
aixís... á lo general...
y després arribant l' hora,
companys á formar...
armas al hombro, de frente...
preparen... y pim y pam!
Després ne bé 'l cop d' ataque...
treteré treteri. treteti tretetá (Toca á deguello.)
ab los xiulets de las balas...
y lo cano retumbant...
Oh!... jo 'm surtire de test!

RUF.

CAR.

RUF.

CAR.

RUF.

CAR.

Carmeta, per Deu, que fás!
Deu m' había de fe home...
no sé com no hi va pensá!
Ja 't dich que 'n aquesta cassa...
donchs formeu un bon contrast!
Y tú ets filla de ton pare?
Ell be ho diu.

Donchs no ho crech pas...
perque d' un home absolut
no 'pot surtirne aquet cap!
Es que tinch sang espanyola!
vull lo bé dels meus germans
y m' entusiasmo de veras
al sol crit de llibertat!
Qui es que al mon no vol ser lliure?
Si vivim esclavisats
no es per culpa del poble...
la tenen els governants!
Llibertat! filla de Deu!
Llibertat! crit sacrossant!
Hora es ya que rescatis
aquet poble tant esclau!
Si per cás fant *voluntarias*
vínam correns á avisám!
yo seré de las primeras!
Be, bé!... digas, que 'n farán?

- RUF. Carmeta... que 'm compromets!
CAR. Abaix los servils! ja es hora
de que 'l poble siga rey!
POBLE. Viva! viva! (Dintre.)
RUF. Sents com eridan?
M' en vaig á veure lo qu' es.
CAR. Jo també desde el balcó,
á tots vos observaré.
Rufino se 'n va correns deixan la cartera sobre d' una
taula y Carmeta deixa també 'l llibre sobre de la
taula ab el retrato á dins del llibre.)

ESCENA VI

LLEO

- POBLE. Viva! viva! (De dins.)
LLEO. (Sortint.) Mal com no hus...
Que s' escanyessin amen!
Si passan, als tiro á sobre
una olla d' aigua bullent!
De qui es aquesta cartera?
(Vayentla sobre la taula.)
Ay carat! de qui deu sé?
Y que vos dich com hi ha mon.
Que no 'n hi ha pochs de papers! (Mirantlos.)
Que!... que!... aixó son proclamas.
Verge santa del Remey!
Qui 'm ha portat aixó á casa
'm vol perdre no hi ha mes!
(Llegint.) Que viva la libertad!
Mueran los frailes! San Telm!
El sufragio universal!
Las cortes constituyentes!...
Abajo los Jesuitas!...
Abojo... abajo... que?
Abajo no es di cap mal.
Perque, vaja... suposém
que fossin al primé pis,
com se diu, baixant del cel,
y perque allá es massa alt,
ó massa fret, ó calent,
los baixan á la botiga

perque n' estiguin mes bé.
Ara caich que ahi 'm va di
un rectó: «Jo eštich ben fresch!»
y potsé volia di
qu' els han baixat baix... no hu sé!
Abajo... Senyo Llop, vingui! (Cridant.)

ESCENA VII

SENYO LLOP y SENYO LLEO

Me traúrá d' un mal de cap
Abajo... que vol di?

LLOP. (Pensant.) *Abajo!...*

Me sembla que vol di abaix!
Com si diguessim á sobre
y després á sota.

LLEO. Ah! ja!

LLOP. Has vist, Gil, quina pregunta!
Y perque m' ho ha preguntat?

LLEO. Perque... veu quina cartera?

LLOP. Si que la veig andavant.

LLEO. Donchs me l' ha portada á casa
un dimoni encadenat!

Tota es plena de proclamas...
Y de qui?

LLEO. Dels liberals

LLOP. L' haurá portada en Rufino
perque li dich que té un cap!...

LLEO. Pot sé si que ha sigut ell!

LLOP. Y donchs qui 's pensa home? clá!
Deu di abajo alguna cosa!...

LLEO. Si ho diu, oh! y tant y tant!

Diu: *abajo los jesuitas!*

LLOP. S. Pere! quedo parat!

Donchs possada de aquest modo,
vol dir la paraula «abaix»
passarho tot á saqueig,
ferho tot á foch y á sang,
descuartissá, dá pallissas,
trenre 'ls ulls, arrossegá...
y pendra dels bens del clero
tot cuant tingan sens pietat...

de Lisboa...

LLOP. Etsetra... etsetra...

ja 'n hi ha prou: eh? que tal?

LLEO. Si que amigo ab lo que 'm passa
ni menos sé que pensá!

LLOP. Donchs encara sab mes cosas.

Aixó es pensaba?... veurá,

Preguntu. Que deben hacer los hombres
al entrar en la casa del Señor?

(Ab entonació.)

BEN. Respondo. Tomar agua bendita y *persignarse*
y con mucha atención *arrodi llarse*
procurar con las niñas, no *mirarse*
después de un buen rato *levantarse*,
en un lugar muy humilde *retirarse*,
algún ratito, muy poco *sentarse*,
no se debe, no por nada, *fastidiarse*
con devoción á los santos *encomendarse*,
y cuando todos se marchan, *marcharse*.
També sé...

LLOP. Etsetra... etsetra...

LLEO. Bravo, noy, m' has agradat!
si es cert lo de 'n Rufino
ab la Carme 't casarás.

Que 's seva aquesta poesía? (A Llop.)

LLOP. Si senyó! vaya... está clá.

LLEO. Li dich que 's *entreversosa*.

Casi bé m' ha fet plora!

LLOP. Y aixó que cuant la va escriurer
no mes tenia vint anys,
també ha fet... etc. etc.

Ab aixó, vegi que tal!

LLEO. Encara pensa que 's seva?

Nó, d' en Rufino será.

LLOP. Y home, no hu te de sé?

LLEO. Lo que haig de fé, vigilá,
si acás l' atrapo *infagunti*:
lo demés deixemho está!

LLOP. Bueno, noy, anem á casa.

BEN. Passiho bé.

LLEO. Fins á demá!

(Mutis.)

ESCENA IX

CARMEN aviat RUFINO

- CAR. Ara ves quin compromís!
Si aquell Rufino te un cap!...
En sentintne quatre plagas
que cridint; á Dios, ja está...
Carmeta, m' has vist per' aquí...
La cartera?
- RUF.
- CAR. Si.
- RUF.
- CAR. Ja vá!
- Ja 't asseguro que estás
posat al bell mitx del fanch!
Lo pare te l' ha trobada...
Que dius are?
- RUF.
- CAR. Lo qu' hi há.
Ha llegit las grans proclamas!...
Don Llop me 'l ha *insubornát*
y ara ja está contra tú,
que treu *rayos* pe 'ls caixals!
Noya, ha sigut un descuit!
- RUF.
- Ves quina casualitat!
aixís que baixo la escala
he trobat aquesta abaix.
Ah! será la d' en Benito!
També l' ha perduda?
- CAR.
- RUF.
- CAR. Bah!
- Lo qu' ara per tots istils
ne tením de procurá
es que 'l pare no 'ns atrapi
si no llegint, ó rescant.
Perque está contra dé tú!...
ja t' ho pots figurar!
á dit que 't vigilaría!!!
- RUF.
- No t' espantis per' 'xó ray!
Aixís que 'l veyem sortí,
la oració aquella d' avans.
(Carmeta mira á la porta del despaig.)
- CAR.
- Ay, cuita, cuita, que surt!
L' oració de Sant Bernat
(Es treu un llibre y el lleigeix asentat de esquena)

á la porta. Carmeta se asenta al seu costat.)

Acordaos...

Acordaos...

Piadosísima.

Piadosísima.

Vírgen María...

Vírgen María...

Que jamás...

Que jamás...

(Desde la porta y apart.)

(Será cert aixó que veig!

Com hi ha mon quedo parat!)

(Carmeta, qu' encara goita?)

(Si, calla, cuita.)

(Se ha oido decir...)

(Carmeta repeteix lo que diu Rufino pero ab entonació.)

Que ninguno... de los que...

han acudido... á...

(No pot ser que sigui ell!

pero en fin lo temps dirá!)

(Encara mira 'l botxfí?)

(Si, calla que 't sentiría.)

Ja es fora gracias á Deu!

Valga el sabé de nadá!...

Tan sols per la pó de perdret

Carmeta, tot aixó faig

Si, veyas si me las pintas.

Per la pó de perderm? pam!

Aixíns que sens cridá ¡viva!

tot seguit se 't pert lo cap;

ni 't recordas de la Carme...

Ay que torna!...

Que jamás...

Que jamás...

Se ha oido decir...

(Continua ab la mateixa)

(Abiat que 'm poso á crida

viva 'm Prim, viva Espartero,

y viva la Llibertat!)

(Ay, no; per la mort de Deu!)

(Malahit siga!) Que jamás...

Que jamás...

- RUF. Se ha oido decir...
(Si no se 'n vá 'm rebento!)
CAR. (Calla home, que ja se 'n va!)
Ja es fora!
RUF. Vatua 'l mon!
Jo no sé com m' hi aguantat.

ESCENA X

Dits y BENET

- BEN. (Aixó si, ja están tots dos...
no la deixa ni un instant.)
RUF. Ola!... vina aquí truant!
BEN. Truant!... Vétaqui l' hermóis!
Qu' has trobat una cartera?
RUF. Qu' es aquesta!
BEN. Porta, si!
RUF. Viva Espartero, has de di!
BEN. Deu men guart... De cap manera.
Qu' has mirat qu' había dins?
RUF. Si, tuno, si; ho he mirat!
BEN. Hi ha estampas de San Bernat,
y aucas de redolins!
RUF. Y aixó qu' es?... Ah! pillastron!
BEN. Porta... porta... ja veurás!...
RUF. Ho diré!
BEN. Aquí ho dirás?
RUF. A ton pare.
BEN. Vatua 'l mon!
RUF. Ay, no li diguis, perque...
BEN. Ara hi vaig, desvergonyit!
No cridas lo que t' hi dit?
BEN. No hi vagis, ja ho cridaré.
Viva Espartero!
(A mitja veu després de mirar ab recel.)
RUF. Mes fort!
Que 't senti be, gata maula;
puja dalt d' aquesta taula
y fes un bon crit.
BEN. Mal cort!
Viva Espartero! (Puja y crida baix.)
RUF. Mes, mes!

- BEN. Viva Espartero! (Pujant la veu.)
RUF. No 't sento!
BEN. Si crido que 'm revento!
Viva Espartero! (Fort.)
(Benet queda estupefacte al veurer sortir á don
Lleo y Rufino es treu el llibre disimuladament y s'
acosta á Carmeta y repeteix lo joch anterior.)

ESCENA XI

Dits y LLEO

- LLEO. Si?... vés!
Sembla que t' hi atrapat!
RUF. Virgen María!...
LLEO. Corrents!
així 'm feyas los intents?
BEN. He quedat tot encortat!
RUF. Madre de Dios!...
LLEO. Pillastróns.
Quin jovent corre avuy dia!
y lo que ell ne pretenia
rompre vostres oraciós!
RUF. Y tal, me fa un mal de cap!
BEN. Ay embusteró fumut! (Baixa.)
senyó Lleo, ell ha sigut!
LLEO. A fora corrents! (Empenyentlo.)
BEN. No sab...
LLEO. No vuy sabé res, malvat!
Arri á fora *frac-masó!*
BEN. A sigut ell, que...
(Tota aquesta escena molt ràpida.)
RUF. Qui jo?
LLEO. Lluny, dimoni encadenat!
BEN. Bueno, deixim esplicá...
RUF. No l' escolti!
LLEO. No hi ha pas...
BEN. Ell que 'm te...
LLEO. Te 'n anirás!...
BEN. Pero escolti...
LLEO. Arri allá!
Ves Luterano... exaltat!...
BEN. Ay mal llamp! mireu qu' es prou.

- LLEO. No m' ha vingut poch de nou!
Lluny, corrents! descamisat!...
BEN. Descamisat, á n' á mi!
Tot lo pel ja se 'm arissa!
jo!... que porto una camisa,
que la vaig estrená ahí!
Si no hi veu, dugui antiparras!
CAR. Oh! quin desvergonyiment!
ja tenen rahó la gent,
no hos fieu may de panarras!
BEN. La panarra serás tu!
LLEO. Apa á fora!
BEN. Trapassera!
CAR. Si no 'm dona la cartera...
BEN. Ho veu?... es d' ell!
BEN. Ben segú.
LLEO. Donchs jo no te la vuy dá.
BEN. Si no me la dona ara...
Donchs bueno, vindré ab l' pare!
LLEO. 'Que vingui, ja 'm sentirá...
y á fora d' una vegada!
BEN. No 'm toqui, perque si no...
LLEO. Aquí á casa mano jo!
no vuy gent tan exaltada!
BEN. Qui, jo?... ell... (Per Rufino).
LLEO. Arri á la porra!
BEN. Es qu' ell ha sigut...
RUF. (Lo empeny). Au! passa!
LLEO. Aviat semblará á casa
la república de Andorra.
BEN. Y á la Carme no la vuy!
CAR. Yo menos!... quina conquista!
LLEO. Arri... lluny, Esparterista!
BEN. No m' apreti!... Uy! uy! uy!

ESCENA XII

Dits menos BENET

- LLEO. Casi bé m' ha fet suá!
Quin xicot mes indecent!
RUF. Veu que son aixelabrats...
deixats de la ma de Deu!

CAR. Ay Rufino ja ho pots di!
 RUF. Si dura gayre aquet temps!
 LLEO. No m' en parlis: deixo corre.
 Té: veyas si porta res...
 (Li dona un periódich.)

CAR. Vaig á veure la minyona,
 si ja á arribat, he? (S' en va.)
 LLEO. Si yes.

ESCENA XIII

D. LLEO y RUFINO

RUF.	<i>Catalanes llegó la hora.</i>	(Llegint.)
LLEO.	Avall, que ja 'm penso qu' es.	
RUF.	«La junta revolucionaric...	(Id.)
LLEO.	Avall, no 'n vuy sabé ré.	
RUF.	«Mañana llega Topete...	
LLEO.	Re d' aixó, re, re, re... sents?	(Cridant.)
RUF.	Sembla qu' aprengui de solfa!	
LLEO.	Be, vaja, cuita: llegeix.	
RUF.	«Ayer fueron arrastrados.	(Cridant.)
LLEO.	Los retratos?.. ja hi torném!	
	Aquet carat de diaris	
	sempre portan lo mateix!	
	No vuy sabé res d' aixó.	
	Vuy noticias de interés.	
RUF.	«El general Novaliches...	(Cridant.)
LLEO.	Si? veyas que á fet aquet. (Ab gran interés.)	
RUF.	<i>Perdió mil doscientos hombres.</i>	
LLEO.	Que? cuants has dit?	
RUF.	Mil doscents!	
LLEO.	Y donchs cuants ne va salvá?	
	Quin modo de perdre gent!	
RUF.	«Y él recibió una herida en las barras.	
LLEO.	Malament!	
	Amigo, pobre Pavia,	
	si 'n fa gaires com aquet,	
	aviat ja podrán ferlo	
	Marqués del Real assert!	
	Quin modo de dirigi!	
	Veyas si porta res mes.	

- RUF. «Ayer el conde del Chiste...
LLEO. Si, del Petróleo!... beneit!...
Chiste diu?...
RUF. Be!... Chiste ó Cheste!
ó bé, si tant prim mirém..
LLEO. També 's dit que 'l Novaliches,
l' habian ferit.
RUF. Es cert!
LLEO. De las barras!... Barras diu?
que 't pensas no ho he comprés!
Per mi tu 't burlas de tot!
vaja, depressa, llegeix!
RUF. Se quemaron dos retratos
de su mastegat. (Se 'n riu.)
LLEO. Si!... ves!...
de su mastegat diu? burru!
magestat.
RUF. Si 'l mateix té!
LLEO. A tot has de variá 'ls noms!
mira que jo penso...
RUF. Qué?
LLEÓ. Que tu deus sé lliberal
y 't burlas de tot cuan veus!
RUF. Yo no 'n tinch cap de partit.
LLEÓ. Qué no 'n tens cap?
RUF. No. Perque...
el que busqui el be del pobre
lo meu partit es aquell!
LLEÓ. No 't pensis es el milló.
Yo també penso el mateix!
El que 'ns porti mes milloras
y que s' interesi mes,
ha de se 'l nostre; ben dit:
ja veig que ho vas entenent!
RUF. «Crónica comerci...»
Veu?... ja hi som.
LLEO. Gracias á Deu!
Ves lo papé del Estat
á com éstá...
RUF. Ay! (Sorprés.)
LLEO. (Ab interés.) Qué? qué veus?
RUF. D. Lleó, quina alegria...
á pujat d' un dos per cent!

RUF. Si, si, mirí!
LLEO. Si que ho es!

Yo que 'n tinch tant de comprat!

Quin negoci, Deu de Deu!

RUF. Y diu que hi ha confiansas
que encara pujará mes!
LLO. Doncs hi ha confiança?

LLEO. D'onchs ni ha connassa?
RUF. Si.
LLEO. D'onchs serà bò aquest govern?

ESCENA XIV

DITS y CARMEN

CAR. La minyona torna aixó
que li ha sobrat. (Diners).

LLEO. Y qué es?

CAR. Han abaixat moltes coses,
y així en menos dinés!...

Aquell ví qu' anaba á dotse,
al donan á sis ó á set...

perque veu que no hi ha guardas,
y com que res paga dret...
y aixís anirà seguit
tot consecutivament!

LLEO. Això avans no hi era pas?

CAR. No veu que 'l govern aquet ..

LLEO. Es dí que mira pe 'ls pobres?

RUF. Y pe 'ls richs... bo! que no ho veu.

Los richs també m'enjan pa,
y veuhens ví.

LLEO. Si, ja ho crech!

y puja la bolsa... bravo!
y baixa la teca... bien!

Aixis tots farem negocis.

Rufino... pronunciemos?
Rufino... pronunciemos? (Ab hispano.)

RUF. Ay! Det me 'n reguart! (A
GAR.) Na, na!

Refine your next design.

Rumbo, per mitjà de Déu!
Home, no vols adalente?

LLEO. Home, no veus adelantos?
RUE. Si, ba... està alà que 'ls veig!

- pero jo...
- LLEO. Arriba, home...
- RUF. Si vosté ho digués de cert!
Veyam... digui: *Viva l' avi!*
- LLEO. Oh! be... digau tu primé.
- RUF. Si vosté ho diu, 'm pronuncio.
- LLEO. Si?... donchs viva... voto al rét!
Ho creurías que no gosso.
- CAR. Anem... vaja, home...
- LLEO. Si, be...
- CAR. Ho vaig á fé per tots dos...
Volen que ho digui? sí, eh?
ho dich?... ho dich? ja veurán...
á la una... á las tres!...
Viva Espartero! Y ara?
Com es que no contesteu?
- RUF. Yo? que contesti ton pare!...
- LLEO. Qui jo?... que comensi ell!
- CAR. (A Ruf.) Què be que fás la comedia!
Ah! frare, que trucha que ets!
- LLEO. Donchs be, tornaho á cridá,
y tots dos contestarem!
- CAR. Que viva la llibertat!
- TOTS DOS Vi....i....!
- LLEO. Aturat! ey! entenems!
Primé has dit: viva Espartero,
y are dius...
- CAR. Si es lo mateix!
Lo sufragi universal,
y las corts constituyents...
aixó tot es una cosa!
- LLEO. Ah, be, vamos, ja ho entench.
Vaya tornaho á cridá.
Tu, Rufino, posat dret!
Que no portas mocadó?
Si senyó!
- RUF. Bueno, te 'l treus,
y aixís qu' ella crida viva,
al aire las pessas, sents?
Pronunciems ab *els* y *uts*:
femho bé, si ho hem de fé.
No vuy fé com mes de quatre
que 's pronuncian .. tu m' entens?

per veure si hi haurá turré
ó per viure ab lo cos dret...
*En fin, por ser sanguijuelas
de la Nación... comprens?*
He sigut sempre absolut,
pro si 'm pronuncio... vuy se...
un liberalis mundeli
com diria S. Mateu!
Porta aquella mitja cana.
Are, un mocadó vermel...
.

(Rufino le entrega lo que demanda.)

Bueno, femne una bandera.
Acostat, Carmeta...

LLEO. Agafa aixó que t' entrego... (La bandera.)
(Carmeta ho fa malament.)
Qué fas are! ab lo bras dret!
Y aixís que cridarás «viva»
l' alsas tant com pots.

CAR. Molt be!

LLEO. Nosaltres á n' aquí al frente...
Apa, á la una.. á las dugas...
á las dugas... á las tres...

CAR. Que viva Esparter...

LLEO. (Li tapa la boca.) ¡Aturad!

(Pensa un rato y después diu:)

Si ho hem de fé, femho be!
ejem... ejem... (Tus.) fora embarassos.

Ho sents, Rufino... si, eh?

No estás pas *encuadernar*?

No estás pas ~~incertud~~na
si per acas esperarem!

RUF No senvó estich be de sal!

REF. No senyo, estich be de sal....
Vux di da par tat, m' entent'

LLO *Vuy al de per tot, m' en
Be, ja farts un han erit?*

LLEO. Be, ja faràs un bon crit.
BUX. Si, sonaré si cosa d'fant

RUF. Si, senyó, si, que 'l fare
Llo. P' de l'altra.

LLEO. Donchs á la una... á las o

Estás Carmeta... á las tres!

CAR. Que viva Espartero!

TOTS DOS

ESCENA XV

DITS, LLOP y BENET

- LLOP. Molt be! molt be á fe de Deu!
Qué feyan?
- LLEO. (Turbat) Que 'n te de fé?
- LLOP. Cotxino! sap qu' es vosté?
Que m' ha percut el noy meu!
- RUF. Ahont va aquet fastigós!
- LLEO. Pósali uns caminadós.
- CAR. Pobre nen!... li cau la baba! (Ab mofa.)
- LLEO. Vosté 'l desencaminaba!
- LLOP. Perque ha dit viva Espartero,
me lo han insultat tots tres,
y á la *cuenta*, son vostés
qui l' hi ensenyan; pastelero!
Ya m' ho va dí don Teodoro,
si senyó, antes d' ahi,
que densá que 'l noy ve aquí
renega mes que cap moro.
- LLEO. Donchs perque ve! Arri allá,
ahont va aquest D. Llantias!
- LLOP. Ahí va ferne vuit días
que va dí un jo 't floch, tot clá!
Magall, ja ho ha dit un cop:
y naturalment... ja ho veig...
com qu' aixó sembla un safreig...
- LLEO. Si 'l sento li clavo drop!
- LLOP. Cá de fer cara girat!
tot ho se al peu de la lletra,
vosté es... etsetra... etsetra.
- LLEO. Vosté l' honor ma tacat!
- LLOP. L' home que s' esgarrifaba
dientli 'l que va passá,
y avuy se posa á cridá...
- LLEO. Que 'n té de fé?
- RUF. Arri faba!
- LLEO. Ya 'l conech, y no 'm afana,
ho he cridat, y tan se val...
Donchs jo me fet lliberal...
perque m' ha donat la gana!

- Yo no faig com vosté, no,
que viu un sigle atrassát!
LLOP. Vosté l' honor m' ha tocat!
- LLEO.** Senyó Llop! (Amenassant.)
- LLOP.** Senyó Lleó! (Id.)
- Vosté el qu' es un eualsevol,
sí, ben clá m' ho ha dit la Petra...
- LLEO.** Que, que va dí?... Etsetra... etsetra...
- LLOP.** ja basto sabenthó sol.
Mireuvos la mosca balba
que may ha trencat cap plat!
Tú l' has desencaminat (A Carmeta.)
- Tot fentne el papé de malva!
CAR. Natural, com es tant nen!
- LLEO.** Que tan charlá, arri á fora!
- LLOP.** No l' huarás, no 't vuy per nora.
- CAR.** Ja! ja! ja! Bravo!... muy bien!
- LLEO.** Arri á la inquisisió.
- LLOP.** Vosté, burro! hi anirá.
- LLEO.** Si acás me torna á insultá!
senyó Llop... (Amenasa ab mes furia tots dos.)
- LLOP.** Senyó Lleó!...
Donchs perque ha de comensá!...
LLEO. Donchs perque m' ha d' escumetre.
- LLOP.** Jo!... perqué... etsetra, etsetra!...
que val mes deixal está.
Lo casament ja ha fet *catxa*
no vuy res al seu costat,
perque 'l noy sería abiat
pitxó qu' un pillo de platxa.
No senyó, no; no será:
de cap modo ho vuy permetra.
perque 'l noy... etsetra, etsetra...
sembla que parlo ben clá.
- LLEO.** Es di qu' es creya cap grós
que hi hauría consentit?
Que 's pensa que 'm mamo 'l dit?
- Aixó es pensaba talós?
Es mes pobre que una rata.
LLOP. Pero ab honra!

(Ab ironia.)

- LLEO. Si, ja ho sé!
son pare vá se fussé.
- LLOP. Y el seu que vá sé, sabata?
- RUF. Y tréguissal del devant!
- CAR. En Rufino te rahó...
- RUF. Y si no l' han treure jo.
- LLOP. Vosté toquim...
- RUF. Intrigant!
- Busca-rahóns!
- CAR Baladré.
- RUF. Ahont vá aquí á comprometre!
- LLOP. Vosté es... etsetra... etsetra...
ja ho sé jo lo que es vosté!
- LLEO. No 'l vuy mes per corredó.
- LLOP. Es que tampoch ni vuy sé.
Cotxino!
- LLEO. Que 'm ha dit? qué?
Senyó Llop! (Amenasant ab mes furia tots dos.)
- LLOP. Senyó Lleó!
- BEN. Senyó Lleó, 'm vol á mi,
per corredó?
- LLEO. Qui! á ne tú?...
Correré mes que ningú.
- BEN. Doncas si 't pronncias, si!
Del escriptori á la plassa,
correré sempre, y després...
correré... oh! sí, molt més
que corra un llogué de casa.
- LLOP. Qui?... tú te 'n guardarás prou!
Aixó ho veurem.
- LLOP. Ni há un feix!
Mira, 't mato aquí mateix!
que ne 't vingui pas de nou!
- BEN. Don Lieó, que tinch de dí?
- LLEO. Sense que hi falti cap mot,
tens de cridá: viva tot!
- BEN. Donchs, viva tot! (Cridant.)
- LLEO. Oh! no aixís!
- LLOP. Si 't sento!...
- BEN. Jo vuy cridá!
- Viva Espartero!
- LLOP. (Horrorisat.) Qu' has dit?
Pochs modos, desvergonyit!

- BEN. Donchs jo 'm vuy pronunciá!
Y un cop sigui pronunciat,
ja pot ben di tutururut!
A prop seu hi ha esclavitut!
y 'l jovent vol llibertat!
Oh! totas las iras juntas...
LLOP.
BEN. Doncas que 's pensaba? Ay filla!
Y el ral de la *pataquiu*?
No m' ha dit que aplegués puntas?
Jo per' xó 'l respectaré
com á pare, sens engany...
pro ja tinch vintiun any!
y ja sé 'l que tinch de fe.
LLOP.
No hi há mes, me 'l han perdut.
No hi há remey, no n' hi há!
Ay lo mon! ay com està!...
Senyó! quin temps á vingut!
Santas verges de Sión!
que cambihi aixó heu de permetra
per que 'l mon... etsetra... etsetra...
Ay senyó! com està el mon!

(Se 'n va corrents.)

ESCENA ULTIMA

Dits menos D. LLOP

- BEN. Pasiho be!
RUF. Si. Estiga bó!
LLEO. Quant estigui adelantat
ja pot torná. Ara tú (A Benet.)
si 'm promets de fe bondat,
je faré que sigas home.
BEN. Oh! ja ho soch!
LLEO. Tros d' animal
vuy dir faré per manera.
BEN. Ha ja comprehench...
LLEO. Endevant...
Tú correrás?
BEN. Mes que el vent!
LLEO. Tú et casas. (A Rufino.)
RUF. Bravo! Salero!
LLEO. Pero hem de fe un crit valent.

RUF.

De qué?

LLEO.

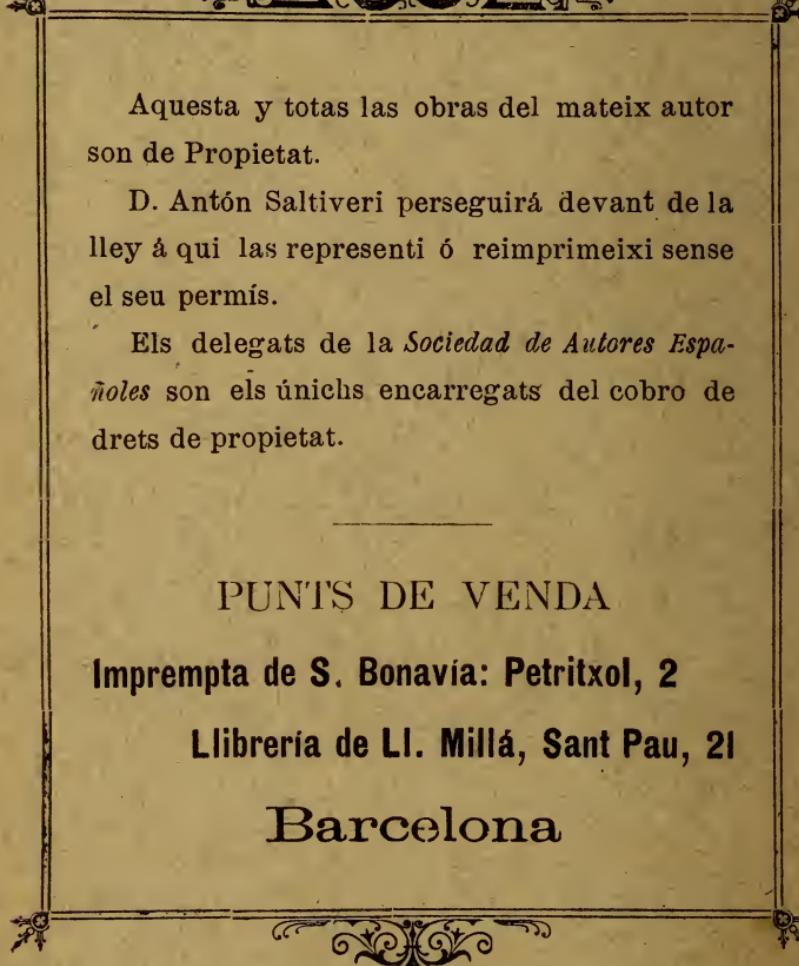
De... viva Espartero!

RUF.

CAR.

Y avant el PRONUNCIAMENT.

PROU

Aquesta y totes las obras del mateix autor
son de Propietat.

D. Antón Saltiveri perseguirá devant de la
lley à qui las representi ó reimprimeixi sense
el seu permís.

Els delegats de la *Sociedad de Autores Espa-
ñoles* son els únichs encarregats del cobro de
drets de propietat.

PUNTS DE VENDA

Impremta de S. Bonavia: Petritxol, 2

Llibreria de Ll. Millà, Sant Pau, 21

Barcelona